

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра археології, етнології та культурології**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету історії та
міжнародних відносин

Віталій АНДРЕЙКО

06 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

АРХЕОЛОГО-ЕТНОГРАФІЧНА ПРАКТИКА

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 01 Освіта /Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта

Предметна спеціальність: 014.03 Середня освіта (Історія та
громадянська освіта)

Освітня програма: Історія

Статус дисципліни обов'язкова

Мова навчання українська

Ужгород – 2024

Робоча програма «Археолого-етнографічна практика» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань **01 Освіта / Педагогіка** спеціальності **014 Середня освіта** предметної спеціальності **014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)**, освітньої програми **Історія**.

Розробники: Прохненко І.А. – доцент кафедри археології, етнології та культурології, факультету історії та міжнародних відносин ДВНЗ «УжНУ».

Леньо П.Ю. – доцент кафедри археології, етнології та культурології, факультету історії та міжнародних відносин ДВНЗ «УжНУ».

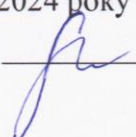
Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри археології, етнології та культурології

протокол № 12 від «27» червня 2024 року

в.о.завідувача кафедри доц. Надія КЕРЕЦМАН

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин

протокол № 7 від «28» червня 2024 року

Голова науково-методичної комісії доц. Світлана МИШКО

1. ОПИС ПРАКТИКИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС –6,0	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин –180	I	I
Вид підсумкового контролю: диференційований залік	Семестр:	
	2	2
Форма підсумкового контролю:	Індивідуальна робота:	
	120	60
	Самостійна робота:	
60	120	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Метою археолого-етнографічної практики є ознайомлення студентів із сучасними методами польових археологічних та етнографічних досліджень, що включає методику закладення стаціонарних розкопів і розвідувальних шурфів, прийоми фіксації знайденого матеріалу та методи камеральної обробки артефактів, оформлення польової документації, пошук та роботу з інформантами, фіксацію та обробку усно-історичних і етнографічних та візуальних матеріалів. Досконале знання методики польових і етнографічних археологічних досліджень необхідне майбутньому історичу для педагогічної і красзнавчої роботи, проведення невеликих рятувальних робіт у зоні будівництва, планування та здійснення етнографічних та усно-історичних досліджень, керування шкільними археологічними та етнографічними гуртками, а також при створенні шкільних красзнавчих музеїв.

Відповідно до освітньої програми, проходження практики сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ЗК – 04 Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК – 06 Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ФК – 01 Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК – 03 Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання, виховання і розвитку учнів.

ФК – 04 Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

ФК – 06 Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання); спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ПК – 02 Знання сучасних досліджень в галузі історії та громадянської освіти.

ПК – 06 Здатність здійснювати критичний аналіз джерел інформації та використовувати їх у професійній діяльності.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Передумовами проходження практики «**Археолого-етнографічна практика**» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 03. Археологія

ОК 09. Етнологія

ОК 11. Давні цивілізації на території України

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Історія» проходження практики повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПР):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
<i>Класифікує</i> форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої та фахової передвищої освіти, добирає дидактичні матеріали для вивчення учнями окремих тем/розділів навчальної програми відповідно до обов'язкових результатів навчання.	ПР – 03
<i>Здійснює</i> добір і <i>застосовує</i> сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично <i>оцінює</i> результати їх навчання та ефективність уроку; <i>застосовує</i> різні види оцінювання результатів навчання учнів (формувальне, поточне, підсумкове тощо) з використанням відповідних методик і критеріїв оцінювання.	ПР – 04
<i>Застосовує</i> сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності.	ПР – 09
<i>Демонструє</i> володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.	ПР – 10
<i>Виявляє</i> навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, <i>пояснює</i> необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.	ПР – 11
<i>Використовує</i> краєзнавчу складову курсу історії для активізації пізнавальної діяльності учнів; <i>розуміє</i> й <i>популяризує</i> історико-культурну спадщину України та світу.	ПР – 18
<i>Цінує</i> різноманіття та мультикультурність; <i>уміє</i> ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, <i>керується</i> в педагогічній діяльності принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	ПР – 22

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після проходження практики «Археолого-етнографічна практика»:

Очікувані результати навчання з практики	Шифр ПРН
Студент після проходження археолого-етнографічної практики повинен <i>вміти класифікувати</i> форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої та фахової передвищої освіти, добирає дидактичні матеріали для вивчення учнями окремих тем/розділів навчальної програми відповідно до обов'язкових результатів навчання.	ПР – 03
<i>Здійснювати</i> добір і <i>застосовувати</i> сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично <i>оцінює</i> результати їх навчання та ефективність уроку; <i>застосовувати</i> різні види оцінювання результатів навчання учнів (формувальне, поточне, підсумкове тощо) з використанням відповідних методик і критеріїв	ПР – 04

оцінювання.	
<i>Застосовувати</i> сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності.	ПР – 09
<i>Демонструвати</i> володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.	ПР – 10
<i>Виявляти</i> навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, <i>пояснювати</i> необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.	ПР – 11
<i>Використовувати</i> краєзнавчу складову курсу історії для активізації пізнавальної діяльності учнів; <i>розуміти</i> й <i>популяризувати</i> історико-культурну спадщину України та світу.	ПР – 18
<i>Цінувати</i> різноманіття та мультикультурність; <i>уміти</i> ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, <i>керуватися</i> в педагогічній діяльності принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	ПР – 22

5. БАЗИ ПРАКТИКИ

Бази «Археолого-етнографічної практики» визначаються довгостроковими або короткостроковими договорами між університетом і підприємствами всіх форм власності, територіальними громадами і є офіційною підставою для проходження практики здобувачів вищої освіти. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період самої практики або на термін до п'яти років з можливістю подальшої пролонгації на такий же строк.

Базами проходження практики можуть виступати польові табори археологічної експедиції УжНУ, розташовані поруч із ключовими пам'ятками області, а також камеральна лабораторія Археологічного музею ім. проф. Балагурі Е.А. ФІМВ УжНУ. Бази етнографічної практики визначаються за умовами дослідницької необхідності та на основі короткотермінових договорів з місцевими територіальними громадами.

Здобувачі мають можливість завчасно самостійно пропонувати місце проходження практики за умови підписання короткострокового договору між університетом та підприємством. Здобувачі денної форми навчання відбувають практику у форматі експедиції за кущовим принципом її організації. Здобувачі заочної форми навчання мають можливість здійснювати етнографічну практику за індивідуальною програмою погоджену з керівниками практики.

Закріплення здобувачів денної форми навчання за базами практики та призначення керівників від кафедри оформлюється наказом ректора університету, а здобувачів заочної форми – розпорядженням декана факультету (директора інституту).

Факультет історії та міжнародних відносин наразі має підписані довгострокові договори співпраці з наступними підприємствами, що можуть стати базами практики під час проходження практики:

1. Мукачівський історичний музей Замок Паланок;
2. Закарпатський обласний краєзнавчий музей ім. Тиводара Легоцького.

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ

ПРОХОДЖЕННЯ «АРХЕОЛОГО-ЕТНОГРАФІЧНОЇ ПРАКТИКИ»

1. Ознайомитись з архівними матеріалами Інституту карпатознавства та Археологічного музею УжНУ.
2. Ознайомитись з фондами Археологічного музею УжНУ.
3. Ознайомитися з фондами Лабораторії етнології, фольклористики та краєзнавства ім. Михайла Тиводара.
4. Дати загальну характеристику пам'ятки, що досліджується.
5. Дати загальну характеристику Верхньотиського регіону у досліджуваний період.
6. Дати характеристику основних археологічних пам'яток свого місця проживання.
7. Дати загальну характеристику методики археологічних досліджень стоянки.
8. Дати загальну характеристику методики археологічних досліджень поселення.
9. Дати загальну характеристику методики археологічних досліджень могильника.
10. Дати загальну характеристику методики археологічних досліджень культової споруди.
11. Дати загальну характеристику методики археологічних досліджень укріплення
12. Дати загальний соціокультурний опис населеного пункту, який обрано в якості оації дослідження
13. Зібрати усно-історичний та етнографічний матеріал використовуючи запитальники та засоби аудіо-фіксації
14. Здійснити візуальну фіксацію головних культурних пам'яток населеного пункту
15. Зробити іконографічний аналіз цвинтарів та об'єктів меморіального ландшафту населеного пункту
16. Придумати сюжет та зняти короткий етнографічний фільм на обрану тему
17. Здійснити якісне транскрибування записаних інтерв'ю та оцифрування зібраних матеріалів та їх належне упорядкування й фондування

7. ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПЕРІОД ПРОВЕДЕННЯ «АРХЕОЛОГО-ЕТНОГРАФІЧНОЇ ПРАКТИКИ»

№ п/п	Вид та зміст роботи	Період виконання завдання
1.	Інструктаж перед початком практики. Облаштування польового табору.	1 день
2.	Розбивка нового розколу, у процесі якої практиканти знайомляться з основними правилами археологічних робіт взагалі.	1 тиждень практики
3.	Вивчення об'єкту досліджень. В процесі цієї роботи студенти знайомляться з стратиграфією шарів, методами досліджень, прийомами фіксації матеріалів. Ведеться дослідження культурного шару.	1-2 тижні практики
4.	Дослідження та фіксація виявлених комплексів, виготовлення креслень та фотодокументації, первинна камеральна обробка знайдених артефактів.	2 тиждень практики
5.	Прибуття на базу практики, поселення, планування початку роботи. Поділ на тематичні дослідницькі групи для	3 тиждень практики

	виконання комплексу етнографічних завдань. Виходи на інтерв'ю разом із керівниками практики, які діляться досвідом із студентами показуючи як правильно шукати оповідачів, як записувати розмови, фіксувати польовий матеріал. На третій і наступні дні географія етнографічної роботи розширюється за рахунок сусідніх сіл, куди студенти відправляються з викладачами, однак пробують записувати інтерв'ю самостійно. Важливу роль у налагодженні та організації праці відіграють працівники сфери культури та освіти, зокрема шкіл, бібліотек, будинків культури.	
6.	На третій тиждень практики географія досліджень ще більш розширюється і кількість населених пунктів де відбувається етнографічна експедиція може доходити до десяти та більше. Вечорами на базі практики влаштовуються щоденні «етнографічні посиденьки», за участі студентів, викладачів, а також місцевих працівників культури та освіти. Під час цих заходів відбувається обмін досвідом та інформацією, проводяться реконструкції обрядових дій на честь релігійних та інших свят, для прикладу на честь Івана Купала. До участі в цих дійствах долучаються діти шкільного віку.	3 тиждень практики
7.	В останній тиждень географія пошуків продовжує збільшуватися, однак частіше проводяться уточнюючі дослідження в певних селах, де вже записували розмови впродовж попередніх тижнів. Студенти проводять більше часу на базі практики, що необхідно для проведення зібраних матеріалів в порядок, а також транскрибування записаних інтерв'ю. Наприкінці тижня підводяться попередні підсумки проведеної роботи, відбувається завершення польових етнографічних робіт, приводиться в порядок база практики.	4 тиждень практики
	Загальна тривалість практики	4 тижні

8. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Практика проходить по завершенню першого курсу у червні-серпні протягом чотирьох тижнів. Місце проведення практики: польові табори археологічної експедиції та бази практик етнографічної експедиції УжНУ. Групи студентів нараховують не більше 15 осіб.

Попереднє ознайомлення з методикою польових досліджень для студентів I курсу проводиться на пам'ятках Закарпаття та в процесі здійснення індивідуальних етнографічних досліджень. Терміни: квітень-червень поточного року.

Для організації і контролю за її проходженням кафедра призначає керівника практики. Практика не передбачає вибору студентами місць її проходження. Кожен повинен у складі визначеної групи своєчасно прибути на визначену базу практики.

Якщо студент з поважних причин не зміг пройти практику у визначені терміни, він отримує можливість індивідуального їх продовження (перенесення). За відсутності поважних причин результати практики оцінюються незадовільно.

9. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ,

ДОПУСКУ ДО ЗАХИСТУ ПРАКТИКИ

Загальні вимоги до оформлення звіту

9а. По закінченню археологічної складової практики студент складає письмовий звіт, який включає:

- Характеристику досліджуваної пам'ятки (історія дослідження, археологічна культура, головні досліджувані комплекси та об'єкти, найбільш цікаві виявлені артефакти).
- Опис процесу дослідження.
- Характеристику історії краю у досліджуваний період.

Звіт повинен мати титульну сторінку, на якій вказано назву практики, ім'я та прізвище студента, курс.

До звіту додаються щоденник практики, за можливості польова документація, креслення.

9б. По закінченню етнографічної складової практики студент складає письмовий звіт та електронний архів зібраних матеріалів. Звіт включає: відомості про місце практики, дані про опитаних нараторів, кількість та опис зібраних усних і візуальних матеріалів та матеріальних артефактів. Архів матеріалів включає : файли аудіо та відео інтерв'ю, фотографічні матеріали, транскриби інтерв'ю.

Порядок допуску звіту до захисту практики

До захисту звіту допускаються студенти, які вчасно прибули до польового табору, дотримувались усіх вимог техніки безпеки, у повному обсязі виконали всі доручені завдання та вчасно подали звітну документацію. Звіт студента перевіряє та затверджує керівник практики від кафедри археології, етнології та культурології.

10. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Диференційований залік з практики приймається у формі звітної конференції комісією викладачів кафедри.

Загальне оцінювання результатів проходження практики, виконання індивідуальних завдань, оформлення та захист звітів здійснюється за кредитно-трансферною системою, згідно якої максимальний рейтинг кожного здобувача складається з оцінювання в балах за всіма критеріями, що виставляються під час захисту і переводиться в оцінку за схемою:

Загальна сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно

82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Для визначення рівня оволодіння здобувачами навчальним матеріалом та оцінювання їх академічних досягнень викладачі користуються узагальненими критеріями оцінювання:

90-100 балів A	здобувач вільно володіє навчально-практичним матеріалом, успішно розв'язує завдання у стандартно-виробничих ситуаціях, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань
82-89 балів B	здобувач володіє навчально-практичним матеріалом у межах програми навчально-виробничої практики, проте у виконанні стандартно-виробничих завдань допускає неточності
74-81 балів C	здобувач володіє певним обсягом навчально-практичного матеріалу, здатний його реалізувати, проте допускає суттєві неточності в стандартно-виробничих ситуаціях
64-73 балів D	здобувач володіє навчально-практичним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчально-практичного матеріалу, уміє використовувати одержання знання і уміння, проте допускає окремі помилки в стандартно-виробничих ситуаціях
60-63 балів E	
35-59 балів FX	здобувач володіє навчально-практичним матеріалом поверхнево й фрагментарно
0-34 балів F	здобувач не володіє навчально-практичним матеріалом

Розподіл балів за виконання програми практики та захист звітів:

№п/п	Вид роботи	Бали
1	Польова робота студента	50
3	Участь у камеральній обробці артефактів	15
4	Участь у підготовці польової документації	15
5	Самостійна робота з науковою літературою	10
6	Написання та захист звіту	10

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України: підручник для студентів історичних спеціальностей вищих навчальних закладів. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 480 с.:іл.

Грінченко Г. Г. Усна історія : методичні рекомендації з організації дослідження для

студентів та аспірантів. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2007. 28 с.

Глушко Михайло. Методика польового етнографічного дослідження : Навч посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 288 с.

Інструкція до «Відкритого листа» на право проведення археологічних досліджень на території України. - К., 1998.

Зан М.П. Запитальники для вивчення ментальності та етнічних стереотипів населення України. Методичний посібник для студентів історичного факультету УжНУ. Ужгород : Видавництво Ужгородського національного університету, 2002. 44 с.

Казакевич Г.М. Кельти: традиційна культура та соціальні інститути. – К.: Фітосоціоцентр, 2006.

Кичак Оксана. Запитальники та анкети для вивчення проблем сучасної трудової еміграції українців Закарпаття. Ужгород : Гражда, 2009. 32 с.

Козак О.Д., Потехіна І.Д., Слободян Т.І., Гупало В.Д. Методичні рекомендації з польової антропології. – Львів: НДЦ «Рятівна археологічна служба» ІА НАН України, 2019. – 108 с.

Котигорошко В. Верхнє Потисся в давнину. 1 000 000 років тому – X сторіччя н.е. : монографія. – Ужгород: Карпати, 2008.

Культура і побут населення України. Навчальний посібник / В.І.Наулко, Л.Ф.Артюх, В.Ф.Горленко. Київ : Либідь, 1993. 288 с.

Леньо Павло. Проблеми та перспективи сучасної етнографії на Закарпатті. Науковий збірник Закарпатського музею народної архітектури та побуту. Вип. 8 [Текст] / упоряд. : В. В. Коцан, М. І. Мегела. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2020. С. 232-238.

Малеев Ю.М. Словник археологічних термінів. – К., 2001.

Паньків М.І. Організація польових досліджень з етнографії (для студентів історичного факультету та краєзнавців). Посібник. Івано-Франківськ : Плай, 2005. 123 с.

Пеняк С.І. Археологія Закарпаття: історія дослідження / С.І. Пеняк, П.С. Пеняк. – Ужгород «Краєвиди Карпат», 2013. – 256 с.

Поле. Збірник наукових праць з історії, теорії та методології польових досліджень. Т. 1. Вступ до спеціальності. К. : Дуліби, 2014. 321 с.

Поле. Збірник наукових праць з історії, теорії та методології польових досліджень. Т. 2. Субкультури, повсякдення, етнографія науки. К. : Дуліби, 2017. 336 с.

Полек Тіна. Як записати бабусю або основи польової роботи / [Електронний ресурс] Етнографія. Режим доступу : <http://ethnography.org.ua/content/yak-zapysaty-babusyu-abo-osnovy-polovoyi-roboty>

Попович І. Закарпаття за доби раннього заліза. – Краків-Львів, 2006.

Потушняк Федір. Закарпатська українська етнографія : значення, історіографія, завдання, проблеми та їх вирішення, елементи та їх розміщення / Тиводар М.П. Життя і наукові пошуки Федора Потушняка. Ужгород, Гражда, 2005. С. 163-268.

Програма, запитальники та методичні поради дослідникам народної культури України. Навчальне видання / Упор. Л.Г.Орел, К.А.Міщенко. К.: ІСДО, 1995. 232 с.

Прохненко І. Дослідження північного валу Малокопанського городища // Археологічні дослідження в Україні 2017. – Київ, 2019. – С. 41-44.

Прохненко І., Жиленко М. Дослідження Середнянського замку // Археологічні дослідження в Україні 2017. – Київ, 2019. – С. 44-47.

Прохненко І., Жиленко М. Розкопки Королівського замку Нялаб // Археологічні дослідження в Україні 2017. – Київ, 2019. – С. 47-50.

Прохненко І., Жиленко М. Результати археологічного дослідження Середнянського замку // Фортеця: збірник заповідника «Тустань». – Львів: ПРОСТІР-М, 2020. – Кн. IV. – С. 98-119.

Прохненко І., Жиленко М. Археологічні дослідження Боржавського городища експедицією Ужгородського національного університету // Українська гунгаристика. Наукове періодичне видання. – Ужгород, 2022. – Вип. 2. – С. 5-21.

Рудий В.А. Видатні та маловідомі археологи України (Біографічні нариси): Довідник. – Львів: Видавничо-поліграфічна фірма «Тріада плюс», 2007. – 324 с.

Сегеда С.П. Основи антропології. - Київ, 1995.

Словник-довідник з археології. – К., 1996.

Телегін Д.Я., Братченко С.Н. Розкопки курганів за допомогою механізмів // Археологія. - Вип.12. - 1974.

Українська етнологія : Навчальний посібник / ред. В.Борисенко. К.: Либідь, 2007. 400 с.

Українське народознавство: Навч. посіб. / За ред. С. П. Павлюка; Передмова М. Г. Жулинського. Київ.: Знання, 2006. 568 с.

Тиводар М.П. Етнографія Закарпаття. Ужгород : Гражда, 2014. 416 с.

Федака Павло. Історія етнографічного вивчення Закарпаття в українській крайовій періодиці другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст. Ужгород : Гражда, 2008. 200 с.

Чмихов М.О., Черняков І.Т. Хронологія археологічних пам'яток епохи міді-бронзи на території України. - К., 1988.

Companion encyclopedia of anthropology. Edited by Tim Ingold. Routledge, 1994. 1162 s.

Kotigoroshko V. Mala Kopanya. – Satu Mare: Editura Muzeului Sătmărean, 2009.

Kotigorosko V., Centrul sacral al Tisei Superioare în epoca La Tene-ului târziu. – Satu Mare, 2015.

Orlyk M., Prokhnenko I. Imitation of the denarius of Octavian Augustus of Mala Kopanya type // Східноєвропейський історичний вісник. – Дрогобич, 2023. – Вип. 29. – С. 8-21.

Prochnenko I., Zhylenko M. Výskum hradu Seredne archeologickou expedíciou Užhorodskej národnej univerzity // Strenutie východoslovenských archeológov. Zborník príspevkov z 28. stretnutia v Stropkove v roku 2019. – Nitra, 2020. – S. 47-64.

Prokhnenko I., Zhylenko M. Výskumy archeologickej expedície Užhorodskej národnej univerzity na hradoch v Zakarpattí // Archaeologia historica. – 2021. – 46. – 1. – S. 97-128.

Régészeti kézikönyv. Szerkesztők: Gróf P., Horváth F., Kulcsár V., F. Romhányi B., Tari E., T. Biró K. Főszerkesztő: Müller R. Budapest, Magyar Régész Szövetség, 2011.

Renfrew C., Bahn P. G. Archaeology: Theories, Methods, and Practice. Thames & Hudson, 2016.

Інформаційні ресурси

Інститут археології Національної Академії наук України. URL: <https://www.iananu.org.ua/vidannya/naukovi-monografiji>

Сервер східноєвропейської археології. URL: <http://archaeology.kiev.ua/>

Спілка археологів України (бібліотека). URL: <http://vgosau.kiev.ua/biblioteka/monografii>

**Результати перегляду
робочої програми практики**

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток _____).

(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____

_____

(підпис)
ініціали)

(Прізвище

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток _____).

(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____

_____

(підпис)
ініціали)

(Прізвище

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток _____).

(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____

_____

(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток _____).

(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____

_____

(підпис) (Прізвище ініціали)